

بررسی تأثیرات اقتصادی شهرک‌های صنعتی بر مناطق پیرامونی (مطالعه موردی: شهرک صنعتی قرچک)

افشین متقی^۱، مهتاب امرایی^{۲*}، آرش قربانی‌سپهر^۳

۱. دانشیار گروه جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

۳. پژوهشگر پسادکتری جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول، Email: mahtab.amraie@znu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۲۰ بهمن ۱۳۹۸

تاریخ پذیرش: ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: صنعتی شدن و فعالیت‌های صنعتی در یک کشور باعث رشد و شناسایی جهت انجام سرمایه‌گذاری لازم برای بهبود و پیشرفت مناطق در کشور در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی می‌گردد. ایجاد شهرک‌های صنعتی و صنعتی کردن مناطق توسعه‌نیافته می‌تواند نقش بسیار مهمی بر تحولات اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی در مناطق پیرامون صنایع داشته باشد و باعث افزایش تولیدات روستایی، بهره‌وری، ایجاد فرصت‌های شغلی، تأمین نیازهای اساسی و ایجاد پیوند با دیگر بخش‌ها می‌گردد.

هدف: تحقیق حاضر با هدف بررسی تأثیرات اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون به انجام رسید.

روش‌شناسی: در این پژوهش، روش تحقیق به صورت پیمایشی و توصیفی- تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و میدانی و از طریق طیف لیکرت بوده، همچنین از دیدگاه دو گروه متخصصان برنامه‌ریز شهری و اقتصاددانان و گروه شاغلین در شهرک با استفاده از سه شاخص توسعه سطح زندگی، کارایی و ارائه انواع خدمات به اثرگذاری شهرک صنعتی قرچک بر نواحی پیرامون پرداخته شد. در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS و Minitab و روش‌های t تک نمونه‌ای و آزمون ANOVA یافته‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: این مطالعه در شهرک صنعتی قرچک به انجام رسید.

یافته‌ها و بحث: دیدگاه متخصصان و شاغلین در شهرک نشان از تأثیرات اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون می‌باشد. نتایج حاصل از تحلیل واریانس نشان داد که از دیدگاه متخصصان تأثیرات اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون در رابطه با سه شاخص توسعه سطح زندگی، ارائه خدمات و کارایی متفاوت می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون توکی شفه نشان می‌دهد که تأثیر اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون در رابطه با سه شاخص مطرح شده، بر ارائه خدمات بیشترین اثرگذاری را داشته و توسعه سطح زندگی در این آزمون در رتبه دوم و کارایی در رتبه آخر قرار گرفته است.

نتیجه‌گیری: شهرک صنعتی قرچک به دلیل فاصله اندکی که از مرکز شهرستان قرچک دارد و همچنین نوپا بودن صنایع این شهرک نقش مؤثری در جذب نیروی کار جوان داشته است. نتایج حاصل از سطح معناداری نشان می‌دهد که از دید متخصصان و شاغلین اثر اقتصادی شهرک صنعتی قرچک در رابطه با سه شاخص توسعه سطح زندگی، کارایی و ارائه انواع خدمات معنادار بوده و از دیدگاه متخصصان و شاغلین شهرک اثرگذاری شهرک بر نواحی پیرامون در رابطه با این سه شاخص متفاوت است. همچنین از دیدگاه دو گروه اثر اقتصادی شهرک صنعتی قرچک در رابطه با سه شاخص متفاوت است.

کلیدواژه‌ها: صنعت، شهرک‌های صنعتی، اثرات اقتصادی، قرچک.

مقدمه

توان ماندگاری هر کشوری در جهان پرتحول کنونی، تابعی از میزان هوشیاری مردم آن کشور در بهره‌برداری بهینه از منابع موجود است که الزاماً بر پایه برنامه‌ها و طرح‌های از پیش اندیشیده شده بنا می‌شود. پس از جنگ جهانی دوم بسیاری از کشورهای در حال توسعه به منظور نیل به توسعه اقتصادی و اجتماعی به‌خصوص در نواحی روستایی روش‌های مختلفی را تجربه نمودند که این روش‌ها تحت عنوان راهبردهای توسعه شناخته می‌شود. یکی از راهبردهای مهم توسعه، صنعتی‌سازی است که در دهه‌های ۵۰ و ۶۰ و ۷۰ راهبرد غالب توسعه محسوب می‌شد (مطیعی‌لنگرودی و نجفی‌کانی، ۱۳۸۵: ۲). فرآیند صنعتی‌سازی به معنی تشویق استقرار واحدها در مقیاس بزرگ و کوچک به دور از نواحی شهری و یا انتقال برنامه‌ریزی شده‌ی واحدها از نواحی شهری به نواحی پیرامونی است (Srinivasan, 2009: 23). ناتوانی اقتصاد روستا و کشاورزی در جذب نیروی بیکار و تأمین معاش روستاییان باعث شد تا متولیان توسعه روستایی در برنامه‌های خود سیاست‌های جدیدی را با هدف گسترش صنعت در روستا و استفاده از فناوری مناسب به صورت غیرمتمرکز به کارگیرند و این امر از اواسط دهه ۱۹۶۰ با تأکید بر صنایع کوچک روستایی شروع شد (مطیعی‌لنگرودی و نجفی‌کانی، ۱۳۸۵: ۲). در طی قرن بیستم فرآیندهای قابل توجهی زمینه‌ساز تغییرات صنایع شده (DUNSE, 2004: 303) و صنعت در تمام کشورهای جهان به عنوان راه‌حلی که می‌تواند بخش‌های اقتصادی یک کشور را تحت تأثیر خود قرار دهد و بخش پیشتازی جهت توسعه کشورها باشد مطرح گردیده (نوبخت و همکاران، ۱۳۹۳: ۲). علیرغم نقش و اهمیت این بخش در توسعه مناطق یاد شده، بیشتر کشورهای در حال توسعه به رشد ملی عنایت دارند، اما با توسعه متوازن و یکپارچه منطقه‌ای مسائل و مشکلات زیستی اختلاف درآمد و سطح زندگی بین جوامع شهری و روستایی و مهاجرت‌های روستایی-شهری برنامه‌ریزان را واداشت تا در استراتژی‌های توسعه روستایی به متنوع‌سازی اقتصاد روستایی و کارآ نمودن آن از طریق ایجاد و انواع فعالیت‌های اقتصادی، بویژه صنعتی کردن روستاها توجه نمایند. سیاست‌های صنعتی شدن در کشورهای در حال توسعه عموماً با هدف افزایش تولید محصول و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید دنبال می‌شود. این اهداف در صنعتی شدن روستاها و نواحی توسعه‌نیافته با استراتژی‌های توسعه در ایجاد نقاط کانونی رشد صنعتی در نواحی روستایی آمیخته شده است (ریاحی و پاشازاده، ۱۳۹۳: ۳) و از آنجا که سازماندهی فضایی ساختار صنعتی کشورها انعکاسی از سه عامل شرایط اقتصادی کشورها، اندیشه‌های انسانی و منابع طبیعی و بالاخره شرایط ژئوپولیتیکی آن‌ها بر اقتصاد جهانی است. زمانی سیاست‌های صنعتی‌سازی روستاها اهمیت می‌یابند که همراه با ارزش‌های فرهنگی کشور، پیوند دهنده فرهنگ جامعه با فرهنگ‌های توسعه باشند (Grandus, 2016: 38). از طرفی، می‌توان گفت که ایجاد شهرک‌های صنعتی و صنعتی کردن مناطق توسعه نیافته می‌تواند نقش بسیار مهمی بر تحولات اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی در مناطق پیرامون صنایع داشته باشد (مطیعی‌لنگرودی و نجفی‌کانی، ۱۳۸۵: ۳). لذا این مسئله موجب شده تا بخش صنعت در مقایسه با سایر بخش‌های مولد اقتصادی، به بخش رهبری‌کننده در عرصه اقتصادی مبدل شود (Szimai & verspagen, 2011). یکی از نظریه‌هایی که برای درک هرچه بهتر فرآیند توسعه صنعتی و پدیده‌های وابسته به آن (مانند رفاه منطقه‌ای و نابرابری‌های درآمد) در دسترسی است، نظریه مرکز - پیرامون است. مطابق این نظریه نظام فضایی کشور به دو جزء نظام سکونت‌گاهی مرکز (به عنوان قدرت و سلطه) و پیرامون (به عنوان جزء وابسته به مرکز) تقسیم می‌شود. چنین رابطه‌ای را هم در سطح ملی (بین مناطق مرکز) و هم در سطح درون منطقه‌ای، قاره‌ای و جهانی می‌توان به کار برد (فلاح‌مدواری، ۱۳۸۲: ۲۵). یکی از مسائل مهم این نظریه اشاره به توسعه صنایع در مناطق روستایی است که می‌تواند موجب تمرکز صنایع در نواحی کمتر توسعه یافته و به‌ویژه نواحی روستایی، ایجاد اشتغال و درآمد، کاهش مشکلات مربوط به همجواری صنایع با شهرها نظیر تراکم شدید جمعیت، کاهش مشکلات مربوط به ترافیک، آلودگی‌های زیست‌محیطی و ... شود (ریاحی و پاشازاده، ۱۳۹۳: ۵). این مسئله در صورتی با موفقیت همراه خواهد بود که در بخش صنایع روستایی دارای پتانسیل سرمایه‌گذاری صورت پذیرد. چرا که این صنایع نیازمند سرمایه‌گذاری بسیار هستند (Gautam, 1995:78)، و تحقق این مسئله توسعه روستایی را در پی خواهد داشت، "توسعه روستایی فرآیندی ثابت و

پایدار در تغییرات اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی است که برای افزایش رفاه بلند مدت جامعه روستایی، طراحی شده است (Moseley, 1996: 20). در کل، می‌توان گفت که توسعه صنایع در قالب شهرک‌های صنعتی یکی مهمترین سیاست توسعه روستاها و کنترل رشد بی‌قواره شهرها بوده که اینگونه تعریف می‌شوند: شهرک‌های صنعتی مکانی دارای محدوده و مساحت معین که مجموعه‌ای از واحدهای صنعتی، علمی و تحقیقاتی همراه با نیازهای خدماتی، بازرگانی، اداری و مسکونی را در خود جای داده و تمام و پاره‌ای از امکانات زیربنایی و خدمات را با توجه به نوع و مساحت شهرک و ترکیب فعالیت‌های آن در اختیار واحدهای مذکور قرار می‌دهد. شهرک صنعتی مفهومی کلی است که انواع مجموعه‌های صنعت از قبیل ناحیه صنعتی، قطب صنعتی، پارک علمی و تحقیقاتی و غیره را شامل می‌شود (بهرامی و همکاران، ۱۳۸۳: ۴). شهرک‌های صنعتی براساس ویژگی‌های عملکردی به چند دسته تقسیم می‌شوند: یک- شهرک‌های صنعتی تحقیقاتی: این شهرک‌ها که در بیشتر موارد در کنار دانشگاه‌ها ایجاد می‌شوند فعالیت‌های تحقیقی و توسعه صنعتی و برنامه‌های تحقیقاتی صنایع گوناگون را در خود جای می‌دهند. در این شهرک‌ها واحدهای صنعتی و تولیدی اجازه‌ی فعالیت ندارند و در آن‌ها به تولید انبوه پرداخته نمی‌شوند. دو- شهرک‌های صنعتی جانبی: در این نوع شهرک‌ها واحدهای تولیدی کوچک به منظور تأمین اجزاء و قطعات مورد نیاز یک یا چند واحد صنعتی بزرگ مستقر شده‌اند که به خاطر تسهیل نظارت فنی و حمل و نقل ارزان، بیشتر در کنار واحدهای صنعتی بزرگ قرار می‌گیرند. سه- شهرک‌های صنعتی پرورشگاهی: شهرکی است که واحدهای صنعتی نوزاد و نوپا را در خود جای می‌دهد و محیطی را برای بقای این‌گونه صنایع نوپا در مراحل اولیه رشد، از مرحله‌ای به مرحله دیگر نیازمندی‌های فضای خود را به دست می‌آورند. چهار- شهرک‌های صنعتی چند رشته‌ای: شهرکی است که در آن صنایع با فعالیت یا فعالیت‌های یکسان و مشابه مستقر هستند. این‌گونه شهرک‌ها امتیازاتی نظیر همکاری در زمینه فنی و آموزش حرفه‌ای، تهیه و خرید گروهی و دسته‌جمعی مواد خام و اولیه مورد نیاز صنایع مستقر در شهرک و همکاری برای ایجاد زمینه لازم به منظور عرضه تولیدات و فروش آن‌ها را در خود دارند. پنج- شهرک‌های صنعتی عملکردی و زنجیره‌ای: در این‌گونه شهرک‌ها فعالیت صنایع موجود با یک صنعت خاص مرتبط است بطوری که هر کدام از واحدهای کوچک تولیدی، وظایف و کارکردهای خاص و بخشی از آن صنعت خاص را براساس تقسیم کار بین آنها انجام می‌دهند. شش- شهرک‌های صنعتی ترکیبی و چند منظوره‌ای: شهرک‌هایی با صنایع متنوع و فعالیت‌های گوناگون که از جنبه عملکرد، ارتباط مستقیمی با یکدیگر ندارند. این شهرک‌ها رایج‌ترین نوع شهرک‌ها به شمار می‌آیند (پوراحمد و احمدیان، ۱۳۹۵: ۵). و اما اهداف کلی ایجاد، توسعه و تکمیل شهرک‌های صنعتی عبارت‌اند از: یک- تشویق به توسعه صنعت باتوجه به سیاست‌های توزیع جمعیت. دو- تشویق به توسعه صنایع کوچک و متوسط با احداث تأسیسات زیربنایی، به‌ویژه در مناطق پرجمعیت به منظور تأمین فرصت‌های اشتغال. سه- استفاده از منابع طبیعی و تولیدی محلی. چهار- جلوگیری از تمرکز ناموزون صنایع. پنج- جلوگیری از تراکم صنعتی در محدوده شهرها. شش- ایجاد تأسیسات زیربنایی، و خدمات مورد نیاز واحدهای تولیدی مستقر در شهرک‌های صنعتی از قبیل، آب، برق، سیستم فاضلاب، آتش نشانی، بانک، پست و بیمه، ارتباطات، خدمات بهداشتی، خدمات رفاهی، ایجاد کارگاه‌های تعمیراتی، انبارهای عمومی، خدمات فنی و اقتصادی، آزمایشگاه و ایجاد فضای سبز. هفت- کنترل کیفیت و استاندارد محصول. هشت- آموزش کارکنان و کارگران. نه- خرید کلی مواد اولیه و قطعات. ده- مدرنیزه کردن کارگاه‌های صنعتی. یازده- ایجاد تعاملات منطقه‌ای و استانی. دوازده- توسعه بخش‌هایی از صنایع ضروری -موردنیاز (بهرامی و همکاران، ۱۳۸۳: ۶). ایجاد این شهرک‌ها به اواخر قرن ۱۹ بر می‌گردد. ایجاد مناطق یا مناطق به دلایل رشد صنعت، محدودیت زمین، جلوگیری از آلاینده‌های صنعتی و همچنین استفاده از صرفه‌جویی در مقیاس صنایع در تعدادی از کشورها آغاز گردید (Andrade, 2009: 45). ایجاد شهرک‌های صنعتی در کشورهای پیشرفته به‌ویژه انگلیس و آمریکا به صورت اصولی در دهه ۱۹۳۰ به منظور اشتغالزایی در مناطقی که رکود اقتصادی پس از جنگ جهانی دوم بیشتر رنج می‌بردند شروع شد. در اروپا هلند، آلمان غربی، ایتالیا، فرانسه و بلژیک در آسیا نپال، پاکستان، امارات متحد عربی کویت و عربستان، در آفریقا کنیا، تانزانیا و اوگاندا، در آمریکای لاتین آرژانتین و برزیل از اولین کشورهایی می‌باشند که برای توسعه شهرک‌های صنعتی

اقدام نمودند (بهرامی و همکاران، ۱۳۸۳: ۱). رشد و گسترش شهرک‌های صنعتی بخصوص از نیمه دوم قرن بیستم به بعد سرعت فزاینده‌ای به خود گرفت؛ اما هم‌اکنون با مطرح شدن خوشه‌های صنعتی این شهرک‌ها هرچه بیشتر به سمت تخصصی شدن پیش می‌روند (Cavana & et al, 2001:44). در ایران نخستین کوشش‌ها برای ایجاد نواحی صنعتی در سال ۱۳۳۳ در شهر کرج آغاز شد. استقرار و فعالیت واحدهای صنعتی از دوران صفویه در استان قزوین آغاز گردیده و در گذر زمان مراحل رشد را طی نموده است. شهرک صنعتی البرز کار خود را در از سال ۱۳۴۶ آغاز کرد و در حال حاضر به عنوان یکی از قطب‌های صنعتی و مهم کشور مطرح گردیده است (نصیری‌هنده‌خاله و همکاران، ۹۲: ۲). در برنامه سوم عمرانی طرح ایجاد سه ناحیه صنعتی در دوره برنامه منظور گردیده و مقرر شد طرح‌های مربوط به نواحی صنعتی دیگر بعد از ارزشیابی و بررسی میزان موفقیت این سه منطقه به مرحله اجرا گذاشته شود. در مرداد ۱۳۴۱ پیرو درخواست دولت ایران، سازمان ملل یکی از کارشناسان فنی خود را برای مطالعات مقدماتی ایجاد یک ناحیه صنعتی نمونه به ایران اعزام داشت که نتایج آن منجر به انتخاب ناحیه صنعتی در بندر انزلی و اهواز شد. بعد از دو دهه تأخیر وزارت صنایع و معادن لایحه تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی ایران را تهیه و پس از تصویب هیأت محترم وزیران و مجلس شورای اسلامی و تأیید شورای نگهبان در مورخ ۶۲/۱۲/۱۸ جهت اجرا به وزارت صنایع ابلاغ گردید. پس از طی مراحل اولیه، اساسنامه شرکت شهرک‌های صنعتی ایران در جلسه مورخ ۶۳/۳/۲۳ به تصویب هیأت محترم وزیران رسید و با توجه به پیش بینی گسترش شرکت شهرک‌های صنعتی در مناطق مختلف کشور، اساسنامه شرکت‌های فرعی نیز در جلسه مورخ ۶۲/۱۰/۱۸ مجمع عمومی شرکت مطرح و به تصویب رسید. شرکت شهرک‌های صنعتی در استانها سعی دارد با مدیریت صحیح نسبت به تخصیص فضای مناسب جهت استقرار صنایع و ایجاد تسهیلات ممکن از طریق خط‌مشی‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های صحیح بستر مناسبی را فراهم سازد. این شرکت با هدف کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری و ارتقاء صنعت و مسائل زیست‌محیطی با احداث شهرک‌های صنعتی مناسب در اقصی نقاط هر استان و برحسب شرایط هر شهرک صنعتی خدمات مورد نیاز را جهت سرمایه‌گذاران و مشتاقان سرمایه‌گذاری صنعتی فراهم سازد. تا پایان سال ۱۳۸۲ با برنامه‌ریزی‌های انجام شده توسط شرکت شهرک‌های صنعتی در سراسر کشور تعداد ۷۵۰۰ واحد صنعتی در ۳۰۰ شهرک صنعتی به بهره‌برداری رسیدند (بهرامی و همکاران، ۱۳۸۳: ۴).

شهرک صنعتی قرچک یکی از شهرک‌های نوپای ایران است که با هدف تقویت ساختار برنامه‌ریزی صنایع روستایی پیرامون، تعادل بین مناطق شهری تهران و روستاهای پیرامون، توسعه بخش کشاورزی، افزایش درآمد و سطح رفاه روستانشینان، کاهش روند مهاجرت از روستا به شهر تهران، استفاده بهینه از منابع موجود در منطقه قرچک، ایجاد و گسترش یک جریان تولیدی وسیع و همه‌جانبه و در جایگاه مکمل و پشتیبان بخش کشاورزی و افزایش درآمد شاغلان شهرک و ایجاد یک جانشین نیرومند برای جذب نیروی کار مازاد بر فعالیت‌های کشاورزی در مناطق روستایی پیرامون شهرک صنعتی قرچک تأسیس گردید. شهرک صنعتی قرچک واقع در شهرستان قرچک بوده که این شهرستان دارای توانایی و پتانسیل‌های زیادی در بخش صنعت می‌باشد و امروزه صنعت به‌عنوان یکی از مهمترین عوامل رشد و توسعه این شهرستان تلقی می‌شود. همچنین شهرستان قرچک به عنوان یکی از مناطق سرریز پذیر جمعیت تهران سالانه تعداد زیادی از مهاجران مناطق مختلف کشور را در خود جای می‌دهد. این افراد به دلیل قیمت مناسب مسکن در این منطقه سکونت پیدا می‌کنند و جویای شغل مناسب در نزدیکی محل سکونت خود هستند، شهرک صنعتی قرچک به دلیل فاصله اندکی که از مرکز شهرستان قرچک دارد و هم‌چنین نوپا بودن صنایع این شهرک نقش مؤثری در جذب این نیروی کار جوان می‌تواند داشته است. در طی چند سال اخیر تعداد زیادی از صنایع به‌ویژه از بازار تهران صنایع واقع در منطقه ۱۲ تهران به شهرک صنعتی قرچک منتقل شده‌اند و یا در حال انتقال می‌باشند. بنابراین در آینده نقش مهمی را در تمرکز زدایی بیشتر صنایع و جمعیت منطقه ۱۲ تهران خواهد داشت. مباحث مطرح شده ضرورت توجه و بررسی تأثیرات شهرک صنعتی قرچک به‌ویژه در بعد اقتصادی را ضروری می‌سازد. لذا موضوع پژوهش حاضر واقع گردیده است.

شکل ۱. فرآیند کلی پژوهش

با توجه به اهمیت موضوع شهرک‌های صنعتی در مناطق مختلف جهان اندیشمندان پژوهش‌هایی را انجام داده‌اند بنابراین، از آنجا که جان دیوئی، اعتقاد دارد که پیشینه تحقیق به محقق کمک می‌کند تا بینش عمیقی نسبت به جنبه‌های مختلف موضوع تحقیق پیدا کند و مطالعه منابع باید از منابعی باشد که به‌طور مستقیم در رابطه با موضوع تحقیق باشند و نیز از منابعی باشد که به‌صورت غیرمستقیم با آن موضوع ارتباط داشته باشند (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۵)، لذا به معرفی برخی از این پژوهش‌ها در قالب جدول زیر پرداخته شده است:

جدول ۱. پیشینه پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش

نویسندگان	عنوان	یافته‌ها
پورطاهری و همکاران (۱۳۸۳)	نقش شهرک‌های صنعتی در توسعه اقتصادی روستاهای پیرامون مورد مطالعه شهرک صنعتی بهشهر	کاهش فقر، کاهش آسیب‌پذیری، تنوع بخشی به فعالیت‌های اقتصادی، افزایش کارایی و افزایش قابلیت دسترسی به خدمات عمومی و زیربنایی ناشی از ایجاد شهرک صنعتی بهشهر در منطقه می‌باشد. این تأثیرات بیشتر بر کاهش فقر و تنوع بخشی فعالیت‌های اقتصادی نمود یافته است؛ و همچنین با رتبه‌بندی گروه‌های صنعتی به این نتیجه رسیدند که صنایع شیمیایی از بیشترین تأثیرگذاری و صنایع نساجی از کمترین تأثیرگذاری برخوردار بوده است.
مطیعی لنگرودی و همکاران (۱۳۸۵)	بررسی و ارزیابی اثرات شهرها و نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی (نمونه موردی شهرستان بابل)	در راستای کاهش فقر روستایی، افزایش فرصت‌های شغلی، تأمین حداقل خدمات عمومی و خودکفایی در جهت حصول به تولید و اشتغال پایدار، امنیت غذایی، عدالت و ثبات اجتماعی و زندگی مطمئنی و مشارکت‌پذیر با اتکا به صنایع روستایی باید اهتمام ورزید.
عنابستانی و همکاران (۱۳۸۹)	نقش واحدهای صنعتی در ایجاد آلاینده‌های زیست‌محیطی مورد مطالعه محدوده تأمین آب شهر سبزوار	میزان آلودگی ناشی از بار ازلت واحدهای صنعتی منطقه در سال ۱۳۸۷ برابر ۲۳ تن می‌باشد، که واحدهای چرم‌سازی با حدود ۴۵ درصد بیش‌ترین نقش را داشته‌اند، و با توجه به یافته‌ها طرح جداسازی فاضلاب‌های صنعتی از فاضلاب‌های شهری و راه اندازی شبکه‌های جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب در واحدهای صنعتی در محدوده شهر سبزوار، شهرک صنعتی و سایر صنایع در محدوده مورد مطالعه

پیشنهاد شد.

واحدهای تولیدی شهرک صنعتی گرمی در سطح معناداری ۵۹٪ موجب ایجاد تغییرات در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیطی در روستاهای پیرامون خود شده است.	بررسی اثرات ایجاد شهرک‌های صنعتی گرمی بر توسعه نواحی روستایی پیرامون	ریاحی و همکاران (۱۳۹۳)
ایجاد شهرک‌های صنعتی الگوی زندگی افراد این منطقه را تغییر داده به گونه‌ای که شیوه معیشت مبتنی بر زندگی عشایری را رها کرده وی کجانشین شدن شیوه زندگی جدیدی را تحت تأثیر شهرک صنعتی آغاز کرده‌اند. اشتغال مردم در شهرک صنعتی باعث ارتقا سطح زندگی آن‌ها گردیده است.	تأثیر شهرک‌های صنعتی بر توسعه اجتماعی-اقتصادی در ایران مورد مطالعه منطقه عشایری مسجد سلیمان	نوبخت و همکاران (۱۳۹۳)
صنعتی شدن روستایی منافع وسیعی را برای اجتماعات مورد مطالعه در بر داشته به طوری که سبب افزایش یکپارچگی خانوارها، افزایش درآمد سرانه و توزیع متعادل درآمدها شده است.	بررسی اثرات استقرار صنعت، در شهرک‌ها و مناطق روستایی ایالت آیوا	دیوید راجرز ^۱ (۱۹۷۸)
ظهور تخصص‌گرایی، تعادل مناطق شهری و روستایی، افزایش درآمدهای محلی و افزایش ضریب اشتغال غیر کشاورزی را از آثار استقرار شهرک‌های صنعتی در مناطق روستایی می‌داند.	بررسی سیاست‌های توسعه روستایی در کشور تایوان	شای ^۲ (۱۹۸۵)
استقرار صنعت در مناطق روستایی توانسته نقش بسیار مهمی در ایجاد اشتغال و درآمد داشته باشد صنعتی شدن روستایی با استفاده از منابع محلی سبب تحکیم الگوی عدم تمرکز صنایع بوده و پلی است که پیوند بین مناطق شهری و روستایی ایجاد می‌کند و در واقع اختلاف زندگی در نواحی شهر و روستا کاهش می‌یابد.	بررسی الگوی صنعتی شدن روستایی هند	جی. آبراهام ^۳ (۱۹۹۴)
در این پژوهش با تلفیق نودن پارامترهای مکانی مؤثر در محیط GIS اثرات زیست‌محیطی مکان یک شهرک صنعتی بر محیط اطراف مدل‌سازی شد.	مدل توصیفی و سیستم ارزیابی برای یافتن مناطق صنعتی پایدار	فراندز و رایز ^۴ (۲۰۰۹)

روش‌شناسی

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع کاربردی می‌باشد و با توجه به ماهیت موضوع، رویکرد حاکم بر فضای پژوهش «توصیفی-تحلیلی» است که برای تدوین چارچوب از روش کتابخانه‌ای (اسنادی) و با بهره‌گرفتن از مطالعات پیشین صورت گرفته، از طرف دیگر از بررسی‌های میدانی مصاحبه و استفاده از پرسشنامه در قالب طیف لیکرت طراحی و اقدام به سنجش عملکرد اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر نواحی پیرامون گردید. در این پژوهش از نظرات دو گروه استفاده شد. یکی متخصصان اقتصادی و برنامه‌ریزان شهری و دیگری شاغلین شهرک که ساکن در نواحی اطراف شهرک بودند. برای بررسی نظر متخصصان پرسشنامه‌ها به صورت الکترونیک به ایمیل ۲۰ متخصص ارسال و تکمیل گردید، سپس به صورت کاملاً تصادفی تعداد ۱۰۰ نفر از شاغلین شهرک صنعتی قرچک به عنوان نمونه انتخاب گردید. این افراد شامل: ساکنین روستاهای امین‌آباد، ولی‌آباد و داوودآباد و خود شهر قرچک که مشغول به فعالیت در شهرک می‌باشد بود. سؤالات تحقیق از طریق نرم‌افزار SPSS و Minitab مبتنی بر آماره آزمون t تک نمونه‌ای^۱ و آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) مورد تحلیل قرار گرفتند.

برای سنجش پایایی سؤالات پرسشنامه با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ مورد آزمون قرار داده که مقدار آلفای به دست آمده از این آزمون برابر با ۰/۷۰ است که پایایی خوبی را نشان می‌دهد. همچنین برای به‌دست آوردن روایی ۱۲۰ پرسشنامه با استفاده از آزمون (KMO) کرویت بارتلت ۰/۶ بوده که روایی نسبتاً خوبی را نشان می‌دهد.

1. David Rogers
2. Shin
3. Abraham
4. Fernandez & Ruiz

گویه‌های طراحی شده در سه شاخص توسعه سطح زندگی، کارایی و ارائه انواع خدمات به منظور بررسی فرضیه اصلی پژوهش یعنی تأثیرات اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون و تفاوت این اثرگذاری در رابطه با سه شاخص مطرح شده، با تأکید بر نظرات دو گروه مورد نظر یعنی متخصصان برنامه‌ریز شهری و اقتصاددانان و شاغلین شهرک بوده که در جدول (۲)، نشان داده شده است.

جدول ۲. شاخص‌ها و گویه‌های مورد بررسی

شاخص‌ها	گویه‌ها
توسعه سطح زندگی	امکان خرید کالاهای مصرفی با دوام، افزایش درآمد ساکنان منطقه، گسترش اشتغالزایی، افزایش پس‌انداز خانوارها، تغییر الگوی مصرف خانوارها، افزایش سطح تعامل و همکاری اقتصادی با سایر نقاط تهران و خارج از تهران، افزایش تنوع راه‌های درآمدزایی در منطقه
ارائه انواع خدمات	گسترش مراکز خرید، گسترش مراکز تجاری، گسترش مراکز بانکی و بیمه، افزایش سطح و قابلیت دسترسی به انواع خطوط ارتباطی، امکان استفاده از ابزارآلات نوین کشاورزی، افزایش سهولت دریافت خدمات اقتصادی همچون وام، گسترش مراکز خدمات درمانی به منطقه
کارایی	جذب سرمایه‌ها و سرمایه‌گذاران به منطقه، افزایش قیمت مسکن و زمین، تغییر کاربری اراضی، تغییر در میزان تولید محصولات کشاورزی، تداوم ماندگاری در منطقه، کاهش انگیزه مردم روستاهای پیرامون برای مهاجرت، افزایش سطح کیفیت مسکن

قلمرو جغرافیایی پژوهش

مورد مطالعه پژوهش شهرک صنعتی قرچک می‌باشد که در فاصله ۳۵ کیلومتری جنوب شرق استان تهران و جنوب شهرستان قرچک در مجاورت شبکه ریلی تهران - مشهد واقع شده است. در این شهرک برای استقرار کلیه گروه‌های صنعتی و صنفی و صنایع تبدیلی و گلخانه‌ای پیش‌بینی‌های لازم صورت گرفته است. همچنین از سال ۱۳۹۲ تا کنون با انعقاد ۸۰۶ قرار داد، ۸۱ درصد مساحت فاز اول واگذار شده است. این مقدار معادل ۸۶,۸۸ هکتار زمین صنعتی می‌باشد که ۳۰۰۰ نفر به صورت مستقیم مشغول به فعالیت می‌باشند. یافته‌های میدانی حاکی از آن است که شهرک صنعتی قرچک در آینده یکی از قطب‌های صنعتی شهرستان قرچک خواهد بود. این شهرستان با حدود ۳۰۰ هزار نفر جمعیت در جنوب شرق استان تهران واقع شده است. بیش از ۹۸ درصد جمعیت این شهر مهاجرانی از شهرستانهای مختلف ایران هستند؛ آذری‌ها، لرها، کردها، خراسانی‌ها، شمالی‌ها و ... در این شهرستان سکونت دارند. از این رو قرچک را می‌توان ایرانی کوچک خواند. این منطقه به خاطر نزدیکی به تهران، حدود یک‌سوم از سرریزهای جمعیت پایتخت را به خود جذب می‌کند (سایت فرمانداری شهرستان قرچک).

جدول ۳. وضعیت ۴ فاز عملیاتی شهرک صنعتی قرچک

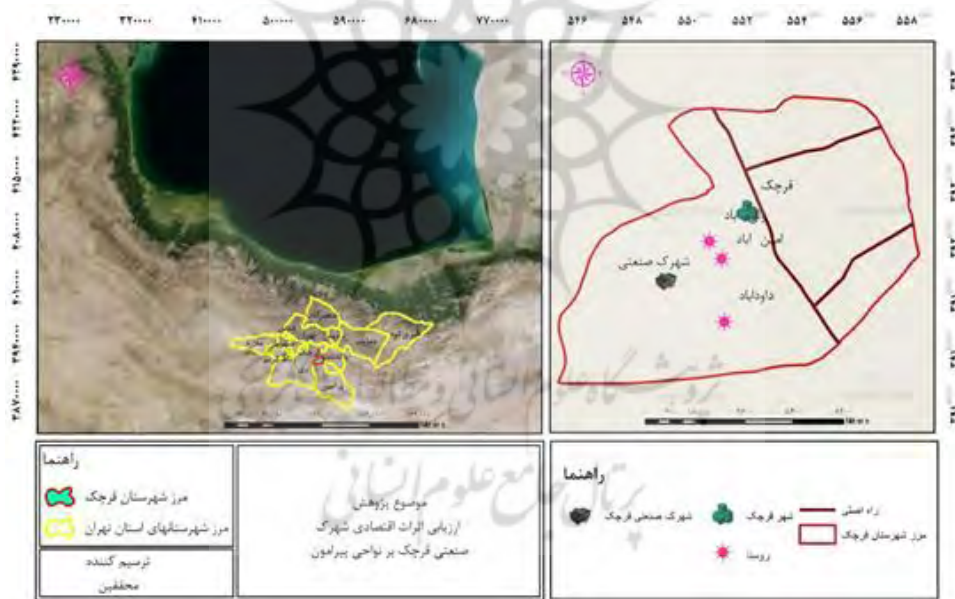
چهار فاز عملیاتی شهرک صنعتی قرچک	مساحت واحدهای صنعتی در هر فاز
فاز ۱	۲۱۵ هکتار
فاز ۲	۲۰۱ هکتار
فاز ۳	۳۱۵ هکتار
فاز ۴	۲۰۸ هکتار

جدول ۴. وضعیت صنایع مختلف به لحاظ مساحت در شهرک صنعتی قرچک

نوع صنایع	سطح اشغال (هکتار)
صنایع غذایی، بهداشتی و دارویی	۳۷/۱
صنایع نساجی	۳۷/۹
صنایع شیمیایی	۲۲/۵۹
صنایع فلزی	۱/۹
فضای سبز	۳۱
معابر	۵۵/۸
خدمات	۷/۱۲

جدول ۵. تعداد قراردادهای بسته شده در فاز اول به تفکیک صنایع در شهرک صنعتی قرچک

زن	تعداد قرارداد	جمع مساحت
تجاری	۸۱	۶۲۴۱/۸۹
نساجی	۲۵۱	۳۵۸۰۲۴۰/۱۷
شیمیایی	۹۶	۱۶۸۵۳۸۰/۸۳
فلزی	۶	۱۹۶۰۶
غذایی	۲۴۱	۳۱۶۲۰۰/۴۹
الکترونیک (نیروگاه)	۱	۱۹۹۴
جمع کل		۸۷۰۶۰۵/۳۸ (متر مربع)

شکل ۲. نقشه موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها و بحث

مقایسه گویه‌ها در جدول (۶)، از دیدگاه متخصصان و شاغلین در شهرک نشان از سطح معناداری گویه‌ها داشته به طوری که در سه شاخص فرض صفر رد و فرض تحقیق پذیرفته شده است. بنابراین دیدگاه این دو گروه در رابطه سه شاخص توسعه سطح زندگی، کارایی و ارائه انواع خدمات تأثیرات اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون را نشان می‌دهد.

جدول ۶. سطح معناداری تأثیرات اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون در رابطه با شاخص‌ها از دیدگاه متخصصان و شاغلین شهرک

مؤلفه	T آماره	میانگین وضع موجود	سطح معناداری	درجه آزادی
توسعه سطح زندگی	۷/۲۵۴	۳/۸۵	۰/۰۰۰	۱۹
شاغلین	۲۲/۰۵۷	۳/۸۱	۰/۰۰۰	۹۹
ارائه انواع خدمات	۶/۴۱۴	۳/۷۲	۰/۰۰۰	۱۹
شاغلین	۱۴/۶۵۷	۳/۷۲	۰/۰۰۰	۹۹
کارایی	۱۳/۵۴۸	۳/۹۱	۰/۰۰۰	۱۹
شاغلین	۲۳/۶۷۵	۳/۹۰	۰/۰۰۰	۹۹

نتایج حاصل از تحلیل واریانس در جداول (۷)، نشان می‌دهد که p-value به دست آمده ۰/۲۱۴ بوده و تفاوت معنادار می‌باشد. بدین معنی که از دیدگاه متخصصان تأثیرات اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون در رابطه با سه شاخص توسعه سطح زندگی، ارائه خدمات و کارایی متفاوت می‌باشد.

جدول ۷. تحلیل واریانس تفاوت اثرگذاری شهرک بر مناطق پیرامون در رابطه با شاخص‌ها از دیدگاه متخصصان

	منبع تغییرات	مجموع مربعات (SS)	درجه آزادی (DF)	میانگین مربعات	F آماره	P_ value
متخصصان اقتصادی و برنامه ریزان شهری	بین گروه‌ها	۲/۷۴۸	۲	۱/۳۷۴	۱/۵۵	۰/۲۱۴
	درون گروه‌ها (خطا)	۳۷۰/۲۵۰	۴۱۷	۰/۸۸۸		
	جمع کل	۳۷۲/۹۹۸	۴۱۹			
	S = ۰/۹۴۲۳	R_sg = ۰/۷۴ درصد	R_sg (adj) = ۰/۲۶ درصد			

همچنان که نتایج حاصل از تحلیل واریانس در جدول (۸)، نشان می‌دهد از آنجا که p-value به دست آمده ۰/۰۰۳ است لذا از دیدگاه شاغلین شهرک تأثیرات اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون در رابطه با سه شاخص توسعه سطح زندگی، ارائه خدمات و کارایی متفاوت می‌باشد.

جدول ۸. تحلیل واریانس تفاوت اثرگذاری شهرک بر مناطق پیرامون در رابطه با شاخص‌ها از دیدگاه شاغلین شهرک

	منبع تغییرات	مجموع مربعات (SS)	درجه آزادی (DF)	میانگین مربعات	F آماره	P_ value
شاغلین شهرک	بین گروه‌ها	۱۰/۸۰۹	۲	۵/۴۰۴	۵/۹۶	۰/۰۰۳
	درون گروه‌ها (خطا)	۱۹۰۰/۶۴۴	۲۰۹۷	۰/۹۰۶		
	جمع کل	۴۵۳/۱۹۱۱	۲۰۹۹			
	S = ۰/۹۵۲۰	R_sg = ۰/۷۵ درصد	R_sg (adj) = ۰/۴۷ درصد			

نتایج حاصل از آزمون توکی در جدول (۹)، شفه از دیدگاه شاغلین شهرک نشان می‌دهد که تأثیر اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون در رابطه با سه شاخص مطرح شده بر ارائه خدمات بیشترین اثرگذاری را داشته و توسعه سطح زندگی در این آزمون در رتبه دوم و کارایی در رتبه آخر قرار گرفته که نسبت به ارائه خدمات اثرگذاری کمتری داشته‌اند.

جدول ۹. نتایج آزمون توکی، شفه مقایسه تفاوت اثرگذاری شاخص‌ها از دیدگاه متخصصان

گروه‌ها	میانگین	مناطق	متخصصان علم اقتصاد و برنامه- ریزان شهری
A	۳/۹۱۴۳	ارائه انواع خدمات	
A	۳/۸۵۷۱	توسعه سطح زندگی	
A	۳/۷۲۱۴	کارایی	

نتایج حاصل از آزمون توکی در جدول (۱۰)، شفه از دیدگاه شاغلین شهرک نشان می‌دهد که تأثیر اقتصادی شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون در رابطه با سه شاخص مطرح شده بر ارائه خدمات بیشترین اثرگذاری را داشته و توسعه سطح زندگی در این آزمون در رتبه دوم و کارایی در رتبه آخر قرار گرفته که نسبت به ارائه خدمات اثرگذاری کمتری داشته‌اند.

جدول ۱۰. نتایج آزمون توکی، شفه مقایسه تفاوت اثرگذاری شاخص‌ها از دیدگاه شاغلین شهرک

گروه‌ها	میانگین	مناطق	شاغلین شهرک
A	۳/۹۰۰۰	ارائه انواع خدمات	
A B	۳/۸۱۴۳	توسعه سطح زندگی	
B	۳/۷۲۴۳	کارایی	

نتیجه گیری

امروزه صنعت به عنوان اصلی‌ترین ابزار در توسعه و به‌خصوص توسعه مناطق توسعه نیافته نقش محوری داشته است. می‌توان گفت که ایجاد شهرک‌های صنعتی و صنعتی کردن مناطق توسعه نیافته می‌تواند نقش بسیار مهمی بر تحولات اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی در مناطق پیرامون صنایع داشته باشد. شهرک صنعتی مفهومی کلی است که انواع مجموعه‌های صنعت از قبیل ناحیه صنعتی، قطب صنعتی، پارک علمی و تحقیقاتی و غیره را شامل می‌شود که براساس ویژگی‌های عملکردی به چند دسته از جمله: شهرک‌های صنعتی تحقیقاتی، شهرک‌های صنعتی جانبی، شهرک‌های صنعتی پرورشگاهی، شهرک‌های صنعتی چند رشته‌ای، شهرک‌های صنعتی عملکردی و زنجیره‌ای، شهرک‌های صنعتی ترکیبی و چند منظوره‌ای تقسیم می‌شوند. ساخت اولین شهرک‌های صنعتی در ایران از سال ۱۳۳۳ آغاز شده و تا به امروز در بسیاری از شهرها شاهد شکل‌گیری این شهرک‌ها هستیم. شهرک‌های صنعتی با توجه به اثرات اقتصادی که بر مناطق پیرامون خود دارند از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. شهرک صنعتی قرچک به دلیل فاصله اندکی که از مرکز شهرستان قرچک دارد و هم‌چنین نوپا بودن صنایع این شهرک نقش مؤثری در جذب نیروی کار جوان داشته است. به‌طوری‌که در حالی که تنها فاز اول این شهرک به بهره‌برداری رسیده ۳۰۰۰ نیروی کار به طور مستقیم در این شهرک فعالیت دارند. لذا با نگرش به بعد اقتصادی تأثیرگذاری شهرک‌های صنعتی در این پژوهش با استفاده از دیدگاه دو گروه متخصصان برنامه‌ریز شهری و اقتصاددانان و گروه شاغلین در شهرک با استفاده از سه شاخص توسعه سطح زندگی، کارایی و ارائه انواع خدمات به اثرگذاری شهرک صنعتی قرچک بر مناطق پیرامون پرداخته و همچنین نظرات این دو گروه را در مورد تفاوت اثرگذاری بر سه شاخص مطرح شده مورد سنجش قرار داده نتایج حاصل از سطح معناداری نشان می‌دهد که از دید متخصصان و شاغلین اثر اقتصادی شهرک صنعتی قرچک در رابطه با سه شاخص توسعه سطح زندگی، کارایی و ارائه انواع خدمات دارای اثرگذاری معناداری بوده‌اند و نتایج تحلیل واریانس نشان می‌دهد که از دیدگاه متخصصان و شاغلین اثرگذاری شهرک بر مناطق پیرامون در رابطه با این سه شاخص متفاوت است. لذا با توجه به یافته‌های پژوهش و شناخت حاصل شده نسبت به شهرک صنعتی قرچک پیشنهادهایی به شکل زیر ارائه شده است؛

- تلاش برای جذب بیشتر سرمایه‌گذاران خارجی در شهرک می‌تواند سبب راه‌اندازی صنایعی گردد که به دلیل مشکلات مالی تعطیل گردیده است.
- ایجاد صنایع متناسب با پتانسل‌های طبیعی منطقه برای کاهش هزینه‌های تأمین مواد اولیه مورد نیاز صنایع.
- دعوت از سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی از طریق رسانه‌ها و سایت‌های تبلیغاتی.
- عرضه تولیدات شهرک در بازارهای پایتخت به دلیل فاصله کمی که با تهران دارد برای معرفی هرچه بیشتر شهرک، و صرفه اقتصادی.

منابع

- بهرامی، بهرام؛ افراسیابی مهران؛ کردی معصومه؛ معلمی نوشین؛ (۱۳۸۳)، بررسی وضعیت عملکرد شهرک‌های صنعتی در استان هرمزگان و ارائه راهکارهای اجرایی جهت بهبود آن، گزارش نهایی طرح تحقیقاتی.
- پوراحمد، نواب؛ احمدیان رضا؛ (۱۳۹۵)، تحلیل و ارزیابی اهداف منطقه‌ای ایجاد شهرک‌های صنعتی از بعد کالبدی نمونه موردی: شهرک صنعتی بزرگ اصفهان، اولین کنفرانس علمی - تخصصی، مهندسی عمران، معماری، شهرسازی و علوم جغرافیا در ایران باستان و معاصر.
- پوراحمد، احمد؛ عمران‌زاده بهزاد؛ علی مهدی؛ (۱۳۹۳)، ارزیابی و اولویت‌بندی سیستم‌های مختلف حمل و نقل عمومی سریع در کلان‌شهر تهران با استفاده از مدل‌های کارآمد، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، سال دوازدهم، شماره ۲۳، ۸۶-۶۳.
- پورطاهری، مهدی؛ رکن‌الدین افتخاری عبدالرضا؛ نقوی محمدرضا؛ (۱۳۹۲)، نقش شهرک‌های صنعتی در توسعه اقتصادی روستاهای پیرامون (مطالعه موردی: شهرک صنعتی بهشهر)، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۸، شماره ۳، ۱۱۶-۱۰۳.
- ریاحی، وحید؛ پاشازاده اصغر؛ (۱۳۹۳)، بررسی اثرات ایجاد شهرک صنعتی گرمی بر توسعه نواحی روستایی پیرامون، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال چهارم، شماره ۳۳، ۳۵-۷.
- سایت فرمانداری شهرستان قرچک <http://garchak.ostan-th.ir>.
- عناستانی، علی اکبر؛ (۱۳۸۷)، نقش شهرک‌های صنعتی در ایجاد آلاینده‌های زیست‌محیطی، «طرح جامع کاهش آلودگی آب شهرسبزوار»، اداره کل حفاظت محیط‌زیست خراسان رضوی.
- فلاح مدواری، حجت؛ (۱۳۸۲)، بررسی نظام شهری استان یزد و برنامه‌ریزی بهینه آن، پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا، دانشگاه یزد، ۲۷-۲۴.
- مطیعی‌لنگرودی، سید حسن؛ نجفی کانی علی اکبر؛ (۱۳۸۵)، بررسی و ارزیابی اثرات شهرک‌ها و نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی نمونه موردی: شهرستان بابل، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیایی، شماره ۸۵.
- نصیری‌هنده‌خاله، اسماعیل؛ گلوری رقیه؛ چیتگر سکینه؛ (۱۳۹۲)، تأثیر شهرک‌های صنعتی بر کیفیت زندگی و احساس امنیت در آن‌ها مطالعه موردی: شهرک صنعتی البرز (شهرالوند)، فصلنامه علمی - تخصصی دانش انتظامی قزوین، سال دوم، شماره ششم.
- نوبخت، رضا؛ فتحی سروش؛ کریمیان حبیب‌اله؛ (۱۳۹۳)، تأثیر شهرک‌های صنعتی بر توسعه اجتماعی - اقتصادی در ایران مطالعه موردی: منطقه عشایری مسجد سلیمان، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هفتم، شماره اول.
- Abraham, T. (1994). Rural Industries and Rural Industrialization in Developing Economy, India experience. *Jurnal of Rural Recon Saturation*, 8(2), 37-51.
- Antonio Diaz Andrade. (2009). Interpretive Research Aiming at Theory Business School. Auckland. New Zealand. *The Qualitative Report Volume*. pp. 42 _ 60.
- Cavana, R. Y., Delahaye, B. L., & Sekaran, U (2001). Applied business research: Qualitative and quantitative methods. *John Wiley & Sons Australia*.
- Duns.N. gones.C (2004). The spatial pattern of industrial rents and the role of distance.
- Fernández, I., & Ruiz, M. C. (2009). Descriptive model and evaluation system to locate sustainable industrial areas. *Journal of Cleaner Production*, 17(1), 87-100.
- Grandus.Y. Razin E., Krakover S (2006). *Industrial Geograph*.ppt134
- Moseley, m. j (1996 b). Baseline studies for local rural development programmers: towards a method by, *planning and Research*, 11, 19-36.

- Rogers, D. L., Pendleton, B. F., Goudy, W. J., & Richards, R. O (1978). Industrialization, income benefits, and the rural community. *Rural Sociology*, 43(2), 250.
- Szirmai, A., & Verspagen, B (2011). Manufacturing and economic growth in developing countries, 1950-2005.
- Shin, J. T (1985). Decentralized Industrialization and Rural Non- Farm Employment in Tawan, Association of Development Research and Training Institutes of Asia and the pacific.
- Sarkar, K. Gautam (1995). Agriculture and Rural Transformation in India, *Oxford University Press*, Delhi.

